

Nałęcz, Tomasz

"Moje wspomnienia", Wincenty Witos,
przedm. i oprac. Antoni Czubiński [et
al.], Warszawa 1978 : [recenzja]

Przegląd Historyczny 71/1, 196

1980

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

Bobrzyńskiego nastąpiła profesjonalizacja konkursu; 3. związaną z przeniesieniem konkursu do Krakowa, wtedy zachowując dawną nazwę przekształcił się w nagrodę. Autor nie pominął trudności i cieniów konkursu: niezachowywanie anonimowości, nagradzanie prac nadsyłanych w korektach. Ukazał jak „stały konkurs naukowy powoli stawał się instytucją anachroniczną, mającą coraz mniejsze znaczenie dla rozwoju nauki”. Konkurs nie wygasł śmiercią naturalną, jego fundusze pochłonął kryzys gospodarczy.

Zdaniem Grabskiego konkurs niemiecowickowski „był nie tylko najważniejszym i najbardziej płodnym w nagrody polskim konkursem historycznym, ale i polskim konkursem naukowym w ogóle”, zaś liczbą i rangą uhonorowanych prac górowały nad nim jedynie nagrody z fundacji Probusa Barczewskiego:

Wydaje się, że naczelna teza autora o pełnej zależności konkursu od ideologii i polityki wymagałaby pewnego stuszowania. Obwinianie odpowiedzialnych za konkurs o to, że nie podejmowali (poza problemami ustrojowymi) tematów z dziejów Polski porozbiorowej, np. powstań narodowych, klóci się z wyrażonym przez autora poglądem o profesjonalizacji konkursu.

R. K.

Wincenty Witos, *Moje wspomnienia*, przedmowa i opracowanie Antoni Czubiński, Zygmunt Hemmerling, Stanisław Łato, Witold Stankiewicz, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, Warszawa 1978, s. 587.

Wartość publikacji określa przede wszystkim osoba autora — jednego z najwybitniejszych polskich mężów stanu XX wieku. Nie bez znaczenia są też umiejętności pisarskie Witosza, a przede wszystkim nieczęste u polityków chłopskich mistrzowskie posługiwanie się literacką polszczyzną. Duży zmysł obserwacyjny, wnikliwy i analityczny umysł, doskonała pamięć autora w poważnej mierze rekompensują braki narracji wynikające z wieloletniego, pogłębionego brakiem notatek z epoki, dystansu dzielącego wydarzenia od momentu ich opisu.

Publikowany, bardzo ciekawy, aczkolwiek nie odsłaniający jeszcze kulis wielkiej polityki uprawianej przez Witosza po roku 1918, fragment wspomnień, przechowywanych w oryginale w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, obejmuje okres od chwili urodzin autora do momentu powstania niepodległego państwa polskiego.

Część pierwsza plastycznie kreśli panoramę wsi galicyjskiej drugiej połowy XIX wieku. Zawiera wiele elementów dotyczących ówczesnej obyczajowości, mogących poza historykiem zainteresować przede wszystkim etnografa i socjologa. Fragment ten ukazuje jednocześnie korzenie tak mocno rysującego się później światopoglądu Witosza. Część druga prezentuje początki działalności politycznej, ściśle związane z narodzinami ruchu ludowego w Galicji. Interesujące są zwłaszcza stronicie przedstawiające genezę politycznej emancypacji wsi. Część trzecia obejmuje lata działalności w Sejmie Krajowym we Lwowie i w wiedeńskiej Radzie Państwa, kiedy to Witos stał się uznanym autorytetem galicyjskiego ruchu ludowego, wyrastając jednocześnie na polityka o krajowym znaczeniu. W części czwartej, przedstawiającej okres pierwszej wojny światowej godne szczególnego odnotowania są fragmenty poświęcone Naczelnemu Komitetowi Narodowemu, Legionom Polskim, współpracy z Narodową Demokracją, oraz powstawaniu i funkcjonowaniu Polskiej Komisji Likwidacyjnej.

Całość opatrzona została ułatwiającymi lekturę niespecjaliście, rozsądnie dawkowanymi i niezbyt obszernymi, aczkolwiek niekiedy zbyt skondensowanymi przypisami (np. skondensowane do granic nieprawdziwości jest stwierdzenie, iż „wojna między Polską a Rosją Radziecką podjęta została przez J. Piłsudskiego p'd hasłami wywalczenia przedrozbiorowych granic na wschodzie” — s. 554).

T. N.